

ONTWERP EN ONTWERPERS VAN GEERDINKHOF

deel 5: Horizontalen in beton en glas Architect F.J.E. Dekeukeleire

Het 'middendeel' van Geerdinkhof, dat is ontworpen door architect Dekeukeleire, heeft een moeizame ontstaansgeschiedenis. Meer dan bij de andere buurten wordt dit een verhaal over faillissement en uitstel, afgekeurde en gewijzigde plannen, een trage architect, stagnerende verkoop en bouwen in stukjes en beetjes.

Marijke Beek

Architect Dekeukeleire

De Amsterdamse architect Frits Johan Eduard Dekeukeleire (1925-1985) is voor het grote publiek een onbekende, maar onder vakgenoten geniet hij een degelijke faam. In de architectuurwereld is hij vooral bekend als bouwer van kantoren. Hij hanteerde een heel herkenbare stijl, met brede horizontale banden van afwisselend beton en glas. Zijn elegante rederijkantoor voor de firma Goedkoop aan de Westerdoksdijk 40 (1960), een platte witte doos met daarop een kantoorrentje, is sinds

2017 gemeentelijk monument. Het kantoorgebouw van Delta Lloyd aan de Spaklerweg (1977) is heel wat omvangrijker en in Zuidoost ontwierp hij het kantorencomplex Atlas (1983) aan Hoogoorddreef 9. Dit gebouw diende enige tijd als hoofdkantoor van Fokker. Maar na wat speurwerk blijkt dat hij ook vrij veel woonhuizen heeft ontworpen. In Buitenveldert, langs de Osdorperweg en in Oost de huidige Villa Mattern (1967) vlakbij het Muiderpoortstation. In West ontwierp hij aan het Willem Mulierhof een aantal geschakelde

bungalows. Hij ging daar zelf wonen en werken op nummer 53-55. Dit adres staat dan ook onder al zijn bouwtekeningen voor Geerdinkhof. Siegfried Nassuth, de ontwerper van de Bijlmermeer, was één van zijn burens, Ton de Gier, hoofd van Stadsontwikkeling, een andere.

Dekeukeleires woonhuizen zijn vrijwel allemaal sobere vrijstaande villa's of bungalows van één of twee lagen of een combinatie daarvan. Altijd met een plat dak, vaak gelegen aan het water en met nadrukkelijk horizontale gevels.

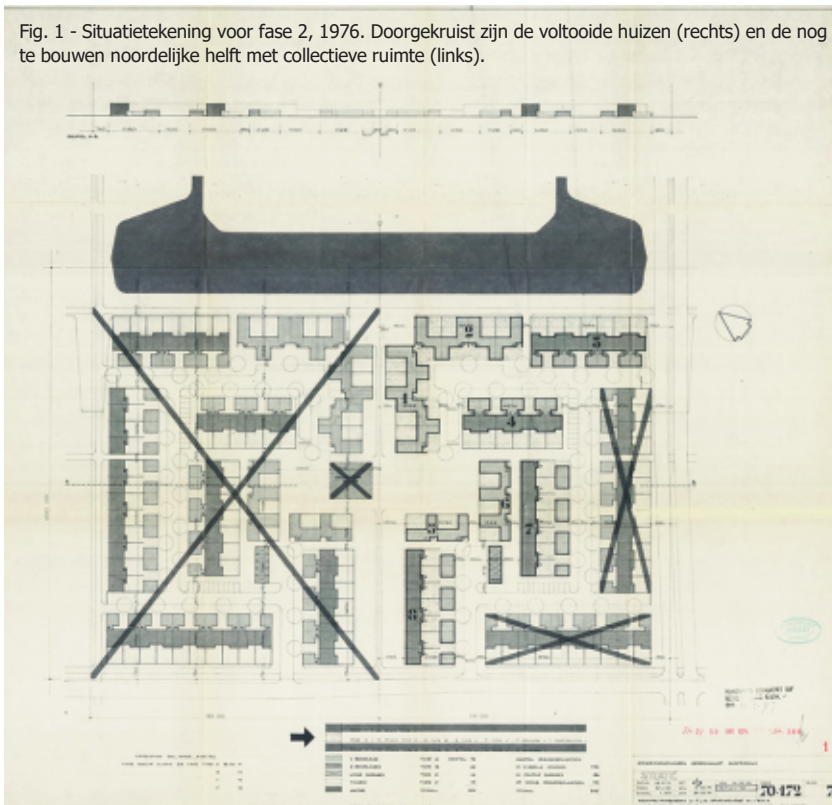
Plan Dekeukeleire

Zoals eerder beschreven, ging de dienst Stadsontwikkeling (SO) ervan uit dat de architecten van Geerdinkhof met elkaar zouden samenwerken; een samenwerking die in de praktijk moeizaam verliep.

Zomer 1968 werd bekend dat Dekeukeleire als één van de architecten was aangetrokken. Hij zou een ontwerp maken voor het gebied tussen de beide fietspaden naar de Bijlmerweide, de Geerdinkhofweg en het water van de Bijlmerweide. De architecten gingen aan de slag, totdat begin 1971 Dekeukeleire's opdrachtgever failliet werd verklaard. Hij trok zich terug, om na enige tijd, waarschijnlijk met een nieuwe opdrachtgever, het werk te hervatten, daarna weer te stoppen en de draad weer op te pakken. Wijselijk vermeldt Dekeukeleire op zijn tekeningen geen opdrachtgever meer; zo kan hij steeds dezelfde tekeningen blijven gebruiken.

Januari 1973 wordt Dekeukeleire's

Fig. 1 - Situatietekening voor fase 2, 1976. Doorgekruist zijn de voltooide huizen (rechts) en de nog te bouwen noordelijke helft met collectieve ruimte (links).

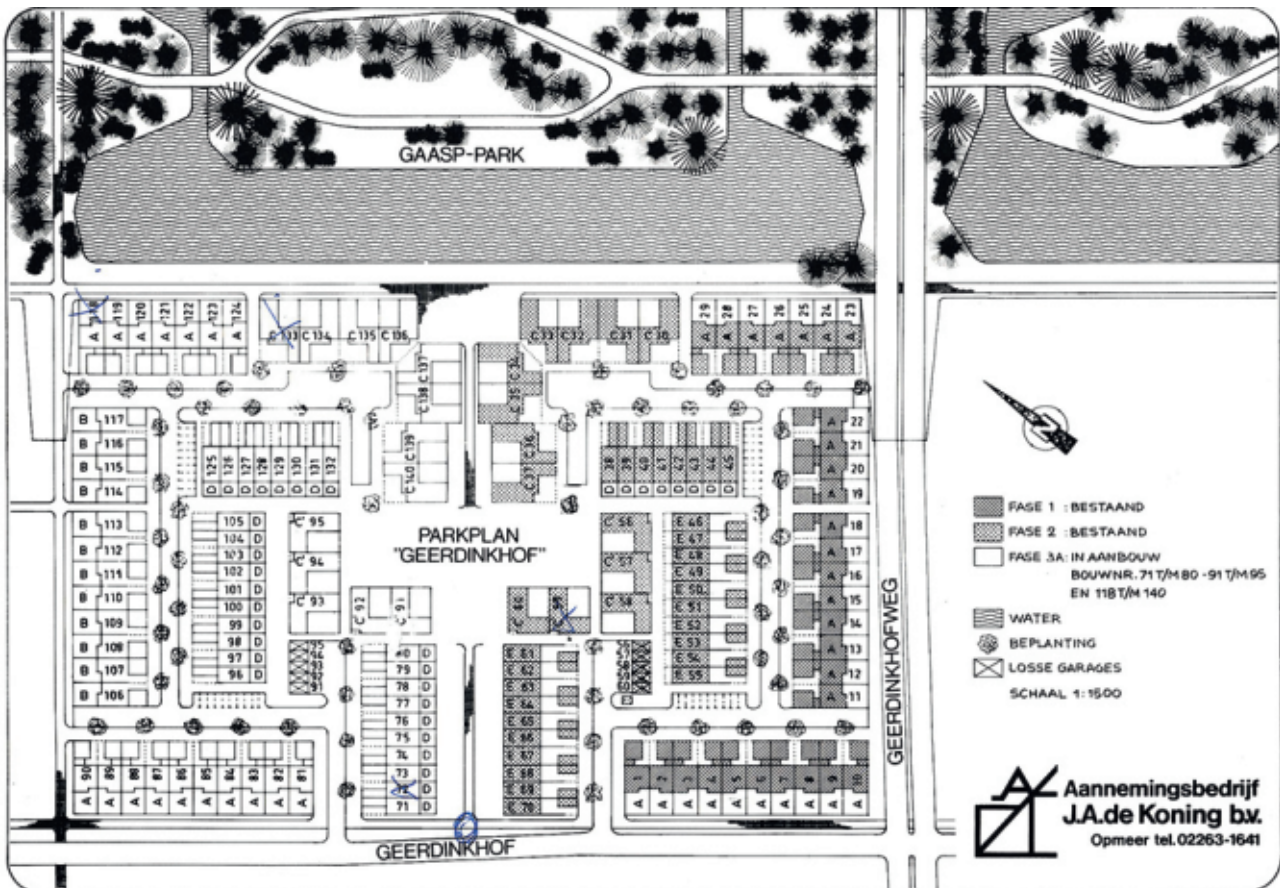

Fig. 2 - Situatiekening uit verkoopbrochure van De Koning, met daarop aangegeven de fasering van de bouw, ca. 1982

situatietekening door de supervisors besproken. Die zijn er niet gelukkig mee. De voorgestelde gevlochten houten schotten zijn niet stabiel genoeg als tuinmuur, aldus de commissie, en bieden niet genoeg privacy. Het plan mist de gevraagde samenhang met dat van Zanstra ernaast. Bovendien zijn huizen en garages onvoldoende op elkaar afgestemd. In november heeft hij zijn plannen aangepast. In het verslag melden de supervisors iets opmerkelijks: "de in deze wijk geprojecteerde en in de grondaanbieding genoemde, collectieve ruimte zal voorlopig niet worden gebouwd. De benodigde ruimte, voor mogelijk latere bouw, blijft wel gereserveerd." Dit gebouwtje zou verrijzen in het hart van de buurt (fig. 1). Overigens klaagt de commissie dat Dekeukeleire de woningontwerpen nog steeds niet heeft ingediend. Pas in mei 1974 wordt het ontwerp voor de eerste 40 woonhuizen goedgekeurd. De bouw van het zuidelijk deel kon beginnen.

Halvering, fasering, en moeizame voltooiing

De woonhuizen langs de hoek van de Geerdinkhofweg en het huidige Guldenkruispad kwamen als eerste in

1976 gereed, en in 1979 kwam fase 2, de rest van de zuidelijke helft (fig. 2). Met hangen en wurgen, want de geplande grote herenhuizen met dubbele garages werden grotendeels door kleinere woningen vervangen. Maar de verkoop stagneerde toch en de bouw werd stilgelegd. Volgens huidige bewoners werden de huizen niet verkocht; ze waren te duur en de erfpachtcanon was te hoog. Tijdelijke verhuur aan studenten en aan werknemers van IBM was het gevolg. Tegen een lage huur, en onder voorwaarde dat, mocht het huis

verkocht worden, het binnen een maand leeg zou zijn.

In 1982 dient aannemer J.A. De Koning BV uit Opmeer een tekening in bij de gemeente waarop een volgend deel van de buurt is gearceerd. Dat wil hij bouwen op eenzelfde, beperkte manier. In de bijbehorende brochure noemt De Koning het gebied "Parkplan Geerdinkhof" (fig. 3). Dit deel kwam in 1983 gereed. En alweer stakte de bouw. Dekeukeleire overleed in 1985, na ruim 15 jaar met horten en stoten aan Geerdinkhof te hebben gewerkt. Waarschijnlijk heeft de in het oude

Fig. 4 - Detail van luchtfoto Geerdinkhof, De huizen langs het Ganzenhoefpad zijn in aanbouw, 1986, Beeldbank Stadsarchief Amsterdam

Fig.3 - Omslag verkoopbrochure De Koning, ca. 1982

bestemmingsplan van 2005 genoemd architect Roelof Zeeman op basis van de Dekeukeleire's tekeningen de rest van de bouw begeleid. Deze huizen werden tussen 1985 en 1987 opgeleverd, ieder jaar één strookje (fig. 4).

Ontwerp

Wie de plattegrond van de buurt bekijkt ziet het meteen: Dekeukeleire heeft een strikt symmetrisch ontwerp gemaakt, gespiegeld vanaf een middenas tussen de Geerdinkhofweg en de Bijlmerweide. Tegenwoordig ervaart waarschijnlijk niemand dat zo. De middenas bestaat uit een gazonstrook, zonder pad, waardoor er niemand langs loopt. De ontwerptekeningen laten hier wel een wandelpad zien, dat aansluit op een pad langs de oever. Het grasveld waar nu een speeltoestel staat was bedoeld als het hart van de buurt, waar de, op de lange baan geschoven, collectieve ruimte had moeten komen. In de buurt staan nu maar liefst vijf typen huizen.

De "herenhuizen" van type A zijn aan drie zijden langs de zuidrand gebouwd. Er waren er in de hele buurt 72 gepland, maar slechts 29 zijn er gerealiseerd. De woonkamer is maar

liefst acht meter breed, en heeft een schuifpui naar de tuin met een verzonken verwarmingssysteem om het uitzicht niet te storen. De huizen hebben dubbele, aangebouwde garages. De rest is door kleinere huizen vervangen. Type B staat op oudere situatietekeningen gepland langs het Ganzenhoefpad aan de noordkant van de buurt, ook met dubbele garages naar de binnenkant (zie fig. 1). Deze huizen zijn nooit gebouwd, maar door het kleinere type E vervangen.

De bungalows (type C) zijn de meest bijzondere huizen van de buurt. De bungalows zijn geschakeld en hebben een voortuin en een patio, die vrij is van inkijk. Afhankelijk van de ligging, aan de rand of meer in de wijk, is de patio open of volledig ommuurd. Alle kamers, ook de slaapkamers, grenzen aan de patio en hebben een schuifpui. Elk huis heeft een aangebouwde verwarmde garage. De 26 bungalows die Dekeukeleire had gepland, zijn allemaal gebouwd (fig. 5).

De kleinere eengezinswoningen (type D) hebben een 5,5 meter brede woonkamer, drie slaapkamers en een aangebouwde garage (fig. 6). Het nog iets smallere type E ontwierp Dekeukeleire naderhand, in 1976. Deze huizen staan middenin de buurt en langs het Ganzenhoefpad.

Met al deze verschillen is er een opvallende overeenkomst. Overal heeft hij - op dat moment zeer moderne - uitgewassen beigebruine grindbetonplaten toegepast, en verticale penanten van glad en donkerbruin beton. Kopwanden

Fig. 5 - Patio van bungalows type C, foto E. Klusman

en tuilmuren waren van baksteen. De garagedeuren waren ooit allemaal rood geschilderd.

Nu

Dat de buurt niet in één keer is gebouwd, is nog steeds goed te zien. Heeft het zuidelijke, eerst gebouwde, deel nog wel de voor Geerdinkhof karakteristieke, maar dure, tuilmuren, in het noordelijk deel zijn die achterwege gelaten. Daardoor staan hier nu heggen en hagen, schuttingen, schuurtjes en pergola's door elkaar. Inmiddels zijn in dit deel van Geerdinkhof heel wat dakopbouwen verschenen. Niet alleen doordat de sobere, functionele huizen zich er goed voor lenen, maar ook doordat een deel ervan beperkt is van afmeting. De grote verschillen tussen die opbouwen onderling doen het aanzien van de buurt geen goed. Het zou mooi zijn als er zo spoedig mogelijk één goed type komt dat in de hele buurt, of in elk geval per rijtje identieke huizen vanaf nu, kan worden toegepast.

De strikte symmetrie van de buurt is nu eigenlijk niet te ervaren doordat er door de middenas geen wandelpad loopt en het gazon ook deels is opgesnoept. Dat pad kwam uit bij de - in de Bijlmer overal toegepaste - collectieve ruimte. Dat die er in Geerdinkhof niet is gekomen, wordt regelmatig betreurd. Maar de daarvoor gereserveerde grond is nog altijd vrij!

Met dank aan Erik en Reny Klusman voor het kritisch bekijken van de tekst en het aanleveren van materiaal.

Fig. 6 - Plattegronden typen A, C en D uit verkoopbrochure De Koning, ca. 1982

Bronnen

- *Citaten zijn afkomstig uit de Verslagen van het college van supervisors, Stadsarchief Amsterdam, toegangsnr. 30080 (Gemeentelijke Dienst Volkshuisvesting, inventarisnummer 1663)*
- <https://bagviewer.kadaster.nl>
- www.arcam.nl
- <https://020apps.nl/kaart/p/98/>

F.J.E. Dekeukeleire

- https://maps.amsterdam/ordekaart_aup/?LANG=nl
- *Bestemmingsplan Geerdinkhof 2005*

Fig. 7 -Interieurfoto type C uit verkoopbrochure De Koning, ca. 1982